

УПРАВЛІНСЬКИЙ ОБЛІК ЯК ВАЖЛИВА СКЛАДОВА СИСТЕМИ ЕКОНОМІЧНОЇ БЕЗПЕКИ ПІДПРИЄМСТВА ТА КОРПОРАЦІЇ

Сучасний етап розвитку національної економіки України потребує формування нових підходів до соціально-економічних перетворень й має спиратися на результати наукового аналізу як власного розвитку, так і світових тенденцій, включаючи розуміння природи нинішньої глобальної кризи.

У цих дуже складних умовах стійким може бути тільки такий суспільний розвиток, підґрунтям якого є конкурентоспроможна економіка, розвинений внутрішній ринок, національний виробничий комплекс, що всебічно використовує потенціал транснаціонального капіталу і гарантує економічну безпеку країни.

У сучасному світі ринкові сили та держава утворюють дві опори, без яких поступальний рух суспільства є неможливим. Питання про пріоритетність чи верховенство їх некоректне, оскільки і держава, і ринок виконують свої специфічні функції, які замінити ніхто не може і без яких досягти збалансованого розвитку немає змоги. Нині організація економічного життя країни не обмежується дотриманням лише ринкових законів, а частка суспільних благ, виробництво, розподіл, обмін і споживання яких не може регулюватися суто ринковими принципами, невпинно зростає.

Серед ключових проблем суспільного оновлення принципове значення має подолання негативних наслідків приватизації, що сформувала неефективного власника, спричинила надмірну концентрацію ресурсів у руках невеликої групи, породила соціальне напруження і політичне протистояння.

Дія таких чинників, як неефективне використання матеріальних та фінансових ресурсів, а відповідно і надмірні витрати на виробництво одиниці продукції, призводить до значних збитків та, як наслідок, втрати державою і підприємством фінансово-економічної безпеки. З огляду на це актуальним напрямом підвищення конкурентоспроможності українських підприємств є вироблення та впровадження механізму ефективного управління виробничими витратами і собівартістю продукції в системі економічної безпеки.

Управління витратами – це процес цілеспрямованого формування оптимального рівня витрат підприємства. Критерієм оптимізації є досягнення найнижчого рівня витрат, що дає змогу підприємству отримувати конкурентні переваги й тим самим забезпечувати певний рівень економічної безпеки, а відтак і доходності виробництва. Глобалізація світової економіки та посилення економічної конкуренції вимагає суворішого контролю за економічною діяльністю підприємств. Тому увага переноситься на процес виникнення витрат виробничих ресурсів і формування собівартості виробленої продукції в системі економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності.

Дослідженню складного й багатогранного комплексу проблем управління виробничими витратами в системі економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності (сгд) присвячена *монографія кандидата економічних наук, доцента, народного депутата України, заступника голови парламентського Комітету з питань економічної політики І. А. Белоусової*. Логіка побудови монографії є чіткою й підпорядкованою головній меті, яку поставив перед собою автор, а саме дослідити теоретико-методологічні та організаційні положення, спрямовані на забезпечення розвитку системи економічної безпеки управління виробничими витратами на рівні суб'єктів господарської діяльності. Для досягнення цієї мети в монографії окреслено і вирішено такі завдання дослідження:

- на підставі аналізу проблем економічної безпеки суб'єктів господарювання обґрунтувати необхідність удосконалення процесу формування виробничих витрат як підсистеми економічної безпеки сгд;
- на міждисциплінарних засадах сформуванню теоретико-методологічне підґрунтя забезпечення економічної безпеки процесу формування виробничих витрат у горизонтальній та вертикальній взаємодії із можливими суб'єктами економічних загроз;
- запропонувати науково-методичний підхід до вироблення механізму управління виробничими витратами в системі економічної безпеки сгд;
- на базі модельно-функціонального підходу визначити концептуальні засади управління виробничими витратами в системі економічної безпеки сгд;
- розробити інформаційно-аналітичне забезпечення управління виробничими витратами в системі економічної безпеки сгд;
- обґрунтувати формування системи ефективного контролю виробничими витратами в системі економічної безпеки сгд;
- визначити суб'єкти процесу проектування механізму управління системною оптимізацією виробничих витрат;
- обґрунтувати шляхи впровадження сучасних технологій бухгалтерського обліку виробничих витрат у системі економічної безпеки сгд.

Вищезазначені мета і завдання дослідження зумовили структуру монографії та її зміст.

У *першому розділі* монографії «Теоретико-методологічний підхід до визначення сутності управління витратами в системі економічної безпеки підприємства» представлені результати дослідження сутності та складових економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності, механізму управління системою економічної безпеки, економічної суті виробничих витрат і собівартості продукції як об'єктів управління. Приділена увага

* Белоусова І. А. Управлінський облік – інформаційна складова системи економічної безпеки підприємства : монографія. – К. : Дорадо-Друк, 2010. – 412 с.

інженерній та мікроекономічній теорії виробничих витрат. Наведені різноманітні класифікації виробничих витрат. Особливий інтерес викликають пропозиції автора щодо запровадження організаційної структури служби економічної безпеки підприємства.

У *другому розділі* монографії «Інформаційно-аналітичне і організаційне забезпечення безпеки прийняття управлінських рішень» досліджуються питання моніторингу й аналізу процесів та явищ, що відбуваються в зовнішньому і внутрішньому середовищах підприємства, розглянуто економічний аналіз діяльності підприємства в системі економічної безпеки, зроблено оцінку ефективності прийняття рішень у системі управління витратами, а також описано організаційно-правовий механізм управління виробничими витратами в системі економічної безпеки сгд.

Третій розділ монографії «Базові концепції управління виробничими витратами в системі економічної безпеки підприємства» присвячений розкриттю сутності концепцій управління виробничими витратами в умовах формування факторів безпечного функціонування підприємства. Класифікація витрат поповнена трансакційними витратами і управлінням ними. Наводяться структурні моделі та функціональне управління витратами виробництва, пропонується стратегія зменшення витрат у системі економічної безпеки підприємства.

У *четвертому розділі* монографії «Вдосконалення методів планування та формування собівартості продукції в системі економічної безпеки» представлені результати дослідження нових методів, які безпосередньо пов'язані з плануванням виробничих витрат та собівартості продукції. Ідеться про використання суми покриття (маржинального прибутку) як бази розподілу непрямих витрат між виробленими виробами, концепцію контролінгу та особливості збалансованої системи показників. При цьому остання розглядається як інструмент реалізації стратегії економічної безпеки підприємства за допомогою складання стратегічної карти.

П'ятий розділ монографії «Бухгалтерська технологія забезпечення системи економічної безпеки підприємства» присвячений бухгалтерському обліку витрат і калькулюванню собівартості продукції як важливим інструментам забезпечення економічної безпеки підприємства. На основі аналізу вітчизняної та зарубіжної літератури, а також практики розроблено сучасну класифікацію методів калькулювання собівартості продукції, серед яких: на основі діяльності (ABC-метод), за нормативним методом (стандарт кост), за неповними витратами (директ-костинг), спеціальними методами. Слід зазначити, що функціональна підсистема управління витратами підприємства порівняно з іншими підсистемами найбільшою мірою використовує інформацію бухгалтерського обліку для виконання своїх функцій. Тому в цьому розділі врахована зазначена особливість. Значна увага приділена проблемам управлінського обліку, дані якого складають основну інформаційну базу для управління витратами в системі економічної безпеки підприємства.

Досліджуючи проблеми управління виробничими витратами як функціональної складової економічної безпеки підприємства, автор глибоко аналізує досвід

розвинених країн Західної Європи та Америки. Досліджено сучасний стан відповідних навчальних дисциплін, вивчення і застосування яких на практиці дозволить поліпшити роботу підприємств в умовах ринкових відносин, конкуренції, широкого використання засобів інформаційних технологій. В останнє десятиліття фахівці отримали можливість користуватися перекладними підручниками і меншою мірою монографіями. Узагальнення досвіду, викладеного у цих джерелах, є дуже важливим для його практичного застосування. Однак обмежені накладі не дозволяють охопити цією літературою всіх тих, хто має у ній потребу. Виданням цієї монографії автор пропонує частково компенсувати окреслену проблему.

Доречно відзначити, що в монографії є посилання на два фундаментальні підручники, які видані у США і ще не перекладені в Україні. Це підручники: «Служба контролера: зміст діяльності контролерів», у якому всебічно розглянуто досвід економічної роботи на підприємстві у частині планування, бухгалтерського обліку та звітності й використання інформаційних технологій, і «Управління витратами», де викладено комплекс послідовних дій із планування, бухгалтерського обліку, економічного аналізу та ухвалення рішень у системі управління виробничими витратами.

Звичайно, у монографії є окремі дискусійні положення. Наприклад, спроби автора знайти оптимальний компроміс між економічною безпекою різних рівнів не завжди дає належний ефект. Якщо на рівні суб'єкта господарської діяльності цілі та завдання забезпечення економічної безпеки управління виробничими витратами є зрозумілими, то на державному рівні завдання щодо зниження собівартості й підвищення конкурентоспроможності української продукції є недостатньо окресленими.

У цілому, безумовно, рецензована монографія є ґрунтовним науковим дослідженням актуальної проблеми, містить оригінальні підходи до розв'язання теоретичних і практичних питань, пов'язаних із вдосконаленням управління виробничими витратами в системі економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності. Вперше в Україні на рівні монографічного дослідження обґрунтовано необхідність та визначено концептуальні засади розробки теоретико-методологічних основ економічної безпеки суб'єктів господарської діяльності й у цьому контексті розглянуто і вирішено проблеми теорії модернізації бухгалтерського та управлінського обліку.

Результати здійсненого і викладеного в монографії дослідження мають високий теоретико-методологічний рівень, наукову новизну та практичне спрямування. Монографія буде корисною студентам, аспірантам, викладачам вищих навчальних закладів, а також працівникам, які займаються проблемами економічної безпеки, управлінського і бухгалтерського обліку, оптимізації виробничих витрат.

Новицький В. Є.,

*доктор економічних наук, професор,
чл. -кор. НАН України, заступник директора
Інституту світової економіки та міжнародних
відносин НАН України*